

Vondsten rond de Peelhelm in zeer kort bestek

Eindhoven, 13 maart 2012

Beste Huub,

5 Wat betreft de vondsten die je vader heeft beschreven en *die bij Adriaan Bos terecht gekomen zijn*, zijn er wel wat meer gegevens boven water gekomen. Helaas is de zaak zo ingewikkeld dat ik alle aspecten alleen mondeling kan toelichten. Overigens vind je op www.theelen.info al in diverse bestanden zeer veel informatie, maar het totaalbeeld tot nu toe heb ik daar nog niet geschetst. Zie als eerste
10 <http://www.theelen.info/%5B20101024%5D%20gouden%20helm%20te%20Helenaveen.pdf>. Lees dit nauwkeurig door... Elders op de website vind je meer informatie die betrekking hebben op de Peelhelm en vondsten eromheen.
De laatste bladzijde van <http://www.theelen.info/%5B20110211%5D%20overzicht%20Maatschappij%20Helenaveen.pdf> bevat in detail de gebeurtenissen rond de Peelhelm.
15 Bovendien gegevens over eerdere en latere vondsten van Romeinse voorwerpen, en de handel hierin in de 19e en 20ste eeuw. De inhoud van kranten-artikeltjes en notulen van de Maatschappij Helenaveen zijn te lezen als notities.

20 Aannames en vermoedens van mijn kant worden aangegeven doordat ze *cursief* zijn geschreven.

Het blijkt dat **Bos toevallig contact had met van Beurden** van het kadaster te Roermond over het opmeten van "de driehonderd Bunders" op Limburgs gebied van de Maatschappij Helenaveen, enkele weken vóór de vondst van de Peelhelm.

25 Van Beurden wordt daarna door het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden als oudheidkundige verzocht de helm in Meijel (*en de situatie in Helenaveen mag ik aannemen*) te bekijken. Dan komt van Beurden weer in contact met Bos, de "koning" van Helenaveen *die op de hoogte moet zijn geweest van de gebeurtenissen rondom hem en het dorp*. Overigens speelt juist die tijd de zaak rond de definitieve benoeming van
30 Bos als directeur van de N.V. Maatschappij Helenaveen, wat wellicht invloed op de verdere gang van zaken gehad heeft, maar hier even buiten beschouwing gelaten wordt. Er is ruim één week na de vondst **een (zeer geheime) bijeenkomst** van o.a. Smolenaars, de burgemeesters van Meijel en Deurne, Bos en van Beurden, waarin de strategie
35 *m.b.t. verdere vondsten wordt besproken*. Dat was op 23 juni 1910 en waarschijnlijk in een restaurant in Venlo of Roermond. Daar is ongetwijfeld besproken dat de in de kranten genoemde voorwerpen worden afgestaan aan het museum, overigens zijn er kleine verschillen tussen het geleverde en de genoemde voorwerpen. *Dat verklaart ook dat de pogingen van het museum om daarna gevonden voorwerpen en het missende wangdeel te verwerven schipbreuk lijdten*.

40 Eén rekening van f100 van Bos bij zijn werkgever duidt op de aankoop door Bos van voorwerpen rond de schat. Daarnaast de rekening van 23 juni 1910 van van Beurden voor een conferentie, tevens wordt op die datum een inventaris met precies die voorwerpen opgesteld door de gemeente Deurne.

45 Na **het ophalen van de vondsten door Holwerda jr.** van het museum blijven er een aantal (*gedeeltelijk waardevolle*) voorwerpen in Helenaveen achter en daarna worden nog meer voorwerpen gevonden; het gevonden leer wordt als waardeloos beschouwd en blijft lang op het veen achter.

50 *Bos verwerft veel of alle achtergebleven voorwerpen* en hoewel het strikt gesproken geen heling was, wordt de schat verspreid en is (herhaald) wetenschappelijk onderzoek van alle delen gezamenlijk onmogelijk.

55 *Hij bergt de voorwerpen op in een "geheime" kast*. Op de bouwtekening van 1890 van de villa is de kast te lokaliseren. Deze kast bestaat nu niet meer, de trap naar de zolder in Villa GENA is volledig verdwenen, en er is later daar een rookkanaal gebouwd. De eigenaresse van de villa is zelfs nog nooit op de zolder geweest, omdat je er nu alleen met een laddertje kunt komen. Er zijn wel wat sporen van verbouwingen te zien, maar deze hebben vóór 1940 en 1970 plaats gevonden.

60 **De situatie vanaf 1910** tot de dood in 1931 is dus als volgt: *Bos bewaart Romeinse zilveren, bronzen en leren voorwerpen in zijn woonhuis*. Hij ontvangt daar elk jaar leden van de Raad van Commissarissen van de Maatschappij Helenaveen, en hij laat ongetwijfeld aan deze zeer ontwikkelde mannen de voorwerpen zien. Deze commissarissen wisten zeer goed wat er in Helenaveen en omgeving gebeurde. De commissarissen kwamen in de beginperiode van de Maatschappij uit 's-Hertogenbosch en omgeving, later

65 verschuift dat naar het Gooi en 's-Gravenhage en omgeving. Ook laat hij het aan zijn
huishoudstertje zien, die dat later weer aan Leo Kluytmans/Kluijtmans vertelt.

De direct **na 15 juni 1910 gevonden voorwerpen** zijn grotendeels terecht gekomen bij
het museum, een deel bij Adriaan Bos en een (kleiner) deel bij A.F. van Beurden, een
70 "oudheidkundige". De later gevonden voorwerpen, ook die van het seizoen 1911, komen
bij Bos terecht die ze waarschijnlijk voor enkele guldens opkoopt van de vindsters.
Bos verkoopt wellicht enkele voorwerpen aan leden van de Raad van Commissarissen,
bijvoorbeeld aan Kretschmar van Veen, de (oud) president-directeur van de
75 Staatsspoorwegen.

De enige **erfgenaam van Bos** was zijn schoonzus: zij erft een kapitaal aan aandelen,
e.d. van haar beide zwagers en haar eigen echtgenoot. Een dochter van haar komt als
kind al regelmatig in Helenaveen. Moeder en dochter maken de villa leeg in 1931 en
80 vernietigen (verbranden) alle onbelangrijke papieren. Ongetwijfeld nemen zij wel de
Romeinse voorwerpen mee. De villa blijft dan onbewoond en wordt later enige jaren als
jeugdherberg gebruikt. De dochter woont (tot haar dood in de jaren 80) in Hilversum,
vlak bij Loosdrecht. Zij en vooral haar moeder hebben nog lang een belangrijke
invloed gehad op de gang van zaken van de Maatschappij Helenaveen; moeder had dan ook
meer dan 50% van de aandelen, en was daarmee "schat"rijk.

85 **Naspeuringen** naar familieleden van Bos, van Beurden (=van Schoonhoven van Beurden),
Kretschmar, Holwerda, Kam en anderen leveren geen uitsluitsel. De meesten zijn in de
dertiger jaren overleden, en (gevonden en ondervraagde) erfgenamen weten niets van
Romeinse voorwerpen.

90 De opmerking van jouw vader Leo Kluijtmans over Loosdrecht, jachtslot en Maatschappij
Helenaveen heb ik eerder uitgebreid onderzocht. De opmerking klopt praktisch zeker,
het is ook zo specifiek. Eerdere naspeuringen leverden dus geen overtuigend
resultaat. Er waren destijds *meer antiek verzamelende* personen die in Loosdrecht en
Hilversum woonden. Het kam betrekking hebben op de al genoemde dochter van de
95 schoonzus van Bos en/of een persoon als Kretschmar of een ander lid van de Raad van
Commissarissen. Ook de familie Six had daar een zomerverblijf. Van Sypesteyn valt
bijna zeker af, hoewel hij gedeeltelijk aan bovengenoemde voorwaarden voldoet. Hij
had in 1914 ook contact met van Beurden, maar de conservator van het museum kan in
een vluchtig onderzoek geen zilveren wijnvatje in de aankoop-lijsten vinden. Dat
100 zegt niet zoveel, de zaak lag gevoelig vanwege de geheimhouding, maar dat voorwerp
zou zich niet in het museum bevinden. Het zou overigens vanwege het voorgaande in de
privé-nalatenschap van van Sypesteyn kunnen zijn achtergebleven.

Naspeuringen van Jos Pouls hebben al verschillende nieuwe aspecten aan het licht
105 gebracht, zoals het bestaan van een stukje leer bij een privé-persoon buiten de Peel.
Hij brengt ook de correspondentie tussen het museum en de actoren in de Peel in
beeld. Of alle nog bewaard gebleven correspondentie al ooit getranscribeerd is, weet
ik niet; ik zou graag aan de hand van kopieën van de brieven deze teksten willen
overtikken en in chronologische volgorde met de andere gebeurtenissen willen zetten.
110 In het **archief van de N.V. Maatschappij Helenaveen**, dat toch goed bewaard is
gebleven, heb ik geen enkele directe verwijzing gevonden van de vondst van de
Peelhelm. Op zich is dat al opmerkelijk. Ook in de stortvloed artikelen van **van
Beurden** wordt geen melding gemaakt dan als een terloopse opmerking; zijn eigen
betrokkenheid noemt hij daarin niet, wat ook opmerkelijk is te noemen, zeker voor
115 iemand die graag op de voorgrond wilde treden. Overigens moet men met alles wat van
Beurden heeft geschreven zeer voorzichtig zijn, hij was een notoire verzamelaar van
antieke spullen. Helemaal verdacht is dat in de door van Beurden zelf
("levensgeschiedenis") getikte levensloop (in 1910 en 1911) zijn betrokkenheid bij de
vondst en zijn aanklacht jegens de krant de Roermondenaar ("persdelict") niet wordt
120 vermeld!

Honderd jaar na de vondst is dit een cold-case geworden die alleen slechts indirect
resultaat kan opleveren. De kans het ontbrekende wangstuk of een zilveren wijnvatje
terug te vinden lijkt (gaandeweg) steeds kleiner te worden.

125 Er zou nog meer te vertellen zijn, maar dat past niet in brief in de vorm van een e-
mail. Aan de hand van de hieronder te vinden bestanden kun je in de details duiken!

groetjes,

Paul Theelen 040-2814621 l.theelen@onsneteindhoven.nl

130

Bestanden met betrekking tot de Peelhelm

Adrianus Bos

- 135 #66: <http://www.theelen.info/%5B20110125%5D%20belangen%20van%20de%20familie%20Bos.pdf>
#92: <http://www.theelen.info/%5B20110205%5D%20A.%20Bos%20en%20de%20Peelhelm.pdf>
#64: <http://www.theelen.info/%5B19280619%5D%20dagvaarding%20van%20A.%20Bos.pdf>
#80: <http://www.theelen.info/%5B20110124%5D%20ziekbed%20A.%20Bos%20te%20Helenaveen.pdf>

antieke voorwerpen, verzamelaars

- #29: <http://www.theelen.info/%5B20110704%5D%20zwaard%20en%20schild.pdf>
#11: <http://www.theelen.info/%5B20110503%5D%20de%20familie%20Six.pdf>
145 #169: <http://www.theelen.info/%5B19130131%5D%20Een%20zeldzame%20kunstverzameling.pdf>
#98: <http://www.theelen.info/%5B18930507%5D%20tentoonstelling%20in%20Eindhoven.pdf>
#53: <http://www.theelen.info/%5B19210814%5D%20Het%20duvelke%20van%20het%20zuiden.pdf>
#54: <http://www.theelen.info/%5B19211204%5D%20Gothiek%20tegen%20Renaissance.pdf>
N.B. In de oorlogsjaren is een zilveren, Romeinse offerschaal in de Maas gevonden. De omzwervingen en gebeurtenissen lijken veel op die van de Peelhelm!

de Peelhelm van Deurne-Helenaveen

- #32: <http://www.theelen.info/%5B20101024%5D%20gouden%20helm%20te%20Helenaveen.pdf>
#31: <http://www.theelen.info/%5B19110430%5D%20een%20Romeinsche%20helm%20uit%20de%20Peel.pdf>
155 #92: <http://www.theelen.info/%5B20101224%5D%20datum%20vondst%20Peelhelm.pdf>

A.F. van Beurden/familie van Schoonhoven van Beurden

- #27: <http://www.theelen.info/%5B20101024%5D%20familie%20van%20Beurden-van%20Schoonhoven.pdf>
160 #33: <http://www.theelen.info/%5B20101212%5D%20nalatenschap%20A.F.%20van%20Beurden.pdf>
@26: <http://www.theelen.info/%5B20101108%5D%20bibliografie%20van%20A.F.%20van%20Beurden%20te%20Roermond.pdf>
165 <http://www.theelen.info/%5B19310301%5D%20levensgeschiedenis%20A.F.%20van%20Beurden.pdf>
#28: <http://www.theelen.info/%5B20101123%5D%20A.F.%20van%20Beurden.pdf>

N.V. Maatschappij Helenaveen

- 170 #91: <http://www.theelen.info/%5B20110318%5D%20kroniek%20van%20aandelen.pdf>
#46: <http://www.theelen.info/%5B19000101%5D%20aandeelhouders.pdf>
<http://www.theelen.info/%5B19750101%5D%20aandeelhouders.pdf>
<http://www.theelen.info/%5B19230409%5D%20omwisseling%20aandelen.pdf>
#93: <http://www.theelen.info/%5B19190505%5D%20statuten%20Maatschappij%20Helenaveen.pdf>
175 #62: <http://www.theelen.info/%5B19260313%5D%20BAVA.pdf>

Helenaveen

- #0: <http://www.theelen.info/%5B19000101%5D%20inwoners%20Helenaveen%20op%20alfabet.pdf>
180 #137: <http://www.theelen.info/%5B19230915%5D%20jubileumfeest%20te%20Helenaveen.pdf>
#76: <http://www.theelen.info/%5B20110126%5D%20verwoestingen%20in%20Helenaveen.pdf>
#96: <http://www.theelen.info/%5B20110729%5D%20staking%20van%201891.pdf>
#47: <http://www.theelen.info/%5B19191231%5D%20stakingen%20Maatschappij%20Helenaveen.pdf>
185

diverse

- #79: <http://www.theelen.info/%5B20101217%5D%20Witte%20magie%20door%20Leo%20Kluytmans.pdf>
190 <http://www.theelen.info/%5B20090215%5D%20proefboringen%20te%20Helenaveen.pdf>

directeurswoning GENA-villa

- #174: <http://www.theelen.info/%5B20111023%5D%20GENA-villa%20te%20Helenaveen.pdf>
#178: <http://www.theelen.info/%5B20111105%5D%20bestek%20directeurswoning.pdf>

195

website m.b.t. de N.V. Maatschappij Helenaveen

#191: <http://www.theelen.info/%5B20111101%5D%20tips%20website.pdf>

#1: <http://www.theelen.info/%5B20110211%5D%20overzicht%20Maatschappij%20Helenaveen.pdf>

200 #3: <http://www.theelen.info/%5B20110130%5D%20inleiding%20Maatschappij%20Helenaveen.pdf>

#175 <http://www.theelen.info/%5B20111021%5D%20inventaris%20archief%20Maatschappij%20Helenaveen.pdf>

205 **Verzendlijst:** jos.pouls@wxs.nl; h.vandelaarschot@rhc-eindhoven.nl;
avanbeurden@vbk.nl; odasikken@hotmail.com; huub@kellerberg.com;
alexander.e@orange.nl; info@marctruijen.nl; info@verheesgrondwerken.nl;
info@paxromana.nl; h.pauts@rmo.nl; hahelb@xs4all.nl; admaas@bureaupubliciteit.nl;
fransvanool@online.nl; rikvanwegen@sypesteyn.nl; l.vanesser@rmo.nl;
210 r.halbertsma@rmo.nl; cvandriel-murray@hetnet.nl; doryverberne@hotmail.com;
WP.Cruysberg@staatsbosbeheer.nl; p.geraerts@peelparel.nl; theo@vosmeer.nl;
javanga@upcmail.nl; p.koolen2@chello.nl; l.theelen@onsneteindhoven.nl;
wilhelminajanssen@yahoo.com.au; henk.mia.janssen@wanadoo.nl; a.hanssen1@kpnplanet.nl;